

Prawo i technologia wobec współczesnych zagrożeń bezpieczeństwa

Law and technology in the face of contemporary security threats

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest wykorzystanie rozwiązań, takich jak monitoring wizyjny, w celu poprawy szeroko rozumianego bezpieczeństwa z jednoczesnym poszanowaniem praw i wolności człowieka i obywatela.

Bezpieczeństwo publiczne w kraju i na świecie stoi w obliczu wielu poważnych zagrożeń. Są nimi przestępczość elektroniczna, terroryzm, cyberterroryzm, korupcja, przestępczość zorganizowana o charakterze kryminalnym i gospodarczym oraz przestępczość związana z narkotykami. Walka z nimi stawia organom ścigania nowe wyzwania zarówno w zakresie przeciwdziałania tym zjawiskom, jak i ich zwalczania. Skuteczność instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo coraz bardziej zależy od stosowania w ich pracy nowoczesnych rozwiązań, również technologicznych. W artykule zostały wskazane przepisy prawne regulujące problematykę monitoringu oraz cele i rozwiązania przedstawione w założeniach do projektu ustawy o monitoringu wizyjnym.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, monitoring, prawa człowieka, technologia, przestępczość

Abstract

The subject of this article is the use of solutions such as video surveillance to improve the broad sense of security while respecting the human and citizen's rights and freedoms.

The public safety in the country and the world is facing a number of serious threats. There are: the electronic crime, the terrorism, the cyberterrorism, the corruption, the organized crime in criminal and economic form and the drug-related crime. Fighting them poses new challenges to the law enforcement agencies, both in terms of preventing such phenomena and combating them. The effectiveness of the institutions responsible for security increasingly depends on the use of modern solutions, including technology, in their work. The article indicated the legal regulations governing the issue of monitoring and the objectives and solutions identified in the assumptions for the draft of Act on the video surveillance.

Keywords: security, monitoring, human rights, technology, criminality

Wprowadzenie

Obserwowany na przestrzeni ostatnich lat rozwój technologii zapewnia lepszy i szybszy dostęp do informacji, umożliwia tworzenie nowych rozwiązań mających zastosowanie w wielu dziedzinach życia. Wiele rozwiązań technologicznych wykorzystywanych jest również w celu poprawy szeroko rozumianego bezpieczeństwa. Zderzenie potencjału nowych technologii z wymogami prawnymi, określającymi standardy ich działania, nastręcza często wiele trudności. Wraz ze zmianami cywilizacyjnymi i co za tym idzie – wprowadzaniem nowych rozwiązań technologicznych, konieczne jest konstruowanie nowych przepisów prawa bądź modyfikacja już istniejących.

Jednym z rozwiązań służących przeciwdziałaniu przestępczości jest monitoring wizyjny CCTV (*closed circuit television*). W Polsce system ten określany jest też mianem telewizji przemysłowej. W Wielkiej Brytanii uznawanej za stolicę monitoringu w 2002 roku zainstalowane były 4 miliony kamer. Jedna kamera przypadała zatem na 14 osób¹. Nie ulega wątpliwości, iż popularność systemów CCTV również w naszym kraju z roku na rok zyskuje na znaczeniu. Systemy telewizji przemysłowej wykorzystywane są nie tylko przez służby powołane do ochrony i bezpieczeństwa publicznego, ale również przez instytucje i osoby prywatne. Uzasadnieniem instalowania takich rozwiązań technologicznych i korzystania z nich jest zwłaszcza troska o bezpieczeństwo obywateli.

Dostępem do systemów monitoringu wizyjnego w celach wykrywczych i dowodowych są zainteresowane również służby zapewniające bezpieczeństwo i porządek publiczny, a także organy ścigania.

Na marginesie warto wspomnieć, iż wideorejestratorów używanych przez Policję (czyli aparatów rejestrujących pojazdy przekraczające dozwoloną prędkość) nie zalicza się do systemów CCTV, gdyż nie przekazują obrazu w czasie rzeczywistym do centrum odbiorczego, a jedynie dokumentują naruszenie przepisów ruchu drogowego w celu dowodowym². Problematykę stosowania wideorejestratorów reguluje zarządzenie nr 497 Komendanta Głównego Poli-

¹ P. Waszkiewicz, *Wielki Brat rok 2010: systemy monitoringu wizyjnego – aspekty kryminalistyczne, kryminologiczne i prawne*, Warszawa 2011, s. 36.

² Tamże, s. 37 i n.

cji z dnia 25 maja 2004 r. w sprawie pełnienia służby przez policjantów wykorzystujących przyrządy kontrolno-pomiarowe służące do rejestracji zachowań uczestników ruchu drogowego (Dz.Urz.KGP.2004.9.41)³.

Należy zaznaczyć, iż na gruncie aktualnie obowiązujących w Polsce przepisów prawnych możliwe jest korzystanie z systemów CCTV. W dalszej części artykułu zostaną wskazane regulacje prawne, legitymizujące wykorzystanie tego rodzaju rozwiązań technologicznych w określonych obszarach życia publicznego.

Przedmiotem artykułu jest ponadto omówienie węzłowych rozwiązań przedstawionych w projekcie założeń do ustawy o monitoringu wizyjnym z dnia 7 lipca 2014 r.⁴, który stanowi wyraz dążenia do kompleksowego uregulowania zasad i sposobu korzystania z monitoringu wizyjnego.

Celem założeń do ustawy o monitoringu wizyjnym jest poprawa szeroko rozumianego bezpieczeństwa z jednoczesnym poszanowaniem praw i wolności człowieka i obywatela, jak również określenie uprawnień organów publicznych, w tym w szczególności organów ścigania, do wglądu do odbieranego lub zarejestrowanego obrazu z systemów monitoringu wizyjnego administrowanych przez inne podmioty.

W tym miejscu zasadne wydaje się odwołanie do wyników kontroli przeprowadzonych przez Najwyższą Izbę Kontroli, dotyczących funkcjonowania miejskiego monitoringu wizyjnego. Jak wynika z dokumentu⁵, w latach 2010–2013 w skontrolowanych miastach operatorzy zaobserwowali ponad 152 tys. zdarzeń w zdecydowanej większości wykroczeń drogowych. Poważne przestępstwa (rozboje, włamania, kradzieże i niszczenie mienia), dostrzeżone i udokumentowane dzięki monitoringowi, stanowiły jedynie 5% wszystkich zaobserwowanych zdarzeń. Poczynione przez NIK uwagi odnoszą się między innymi

³ W myśl przepisów tego zarządzenia wideorejestrator może być zainstalowany na oznakowanym lub nieoznakowanym pojeździe służbowym. Patrol obowiązany jest do rejestrowania całego przebiegu służby od chwili wyjazdu w przydzielony rejon służbowy do chwili powrotu do jednostki Policji. Rejestracja obejmuje zapis obrazu i dźwięku. Zarządzenie precyzuje ponadto zakres obowiązków policjanta, wskazując, iż po ujawnieniu faktu popełnienia wykroczenia lub przestępstwa patrol jest obowiązany niezwłocznie podjąć czynności zmierzające do zatrzymania jego sprawcy.

⁴ www.bip.wsw.gov.pl, dostęp: 20.10.2010.

⁵ Zob. wyniki kontroli: Funkcjonowanie miejskiego monitoringu wizyjnego Najwyższej Izby Kontroli z 2014 roku, marzec 2014, www.nik.pl, dostęp: 13.10.2014.

do braku właściwego zabezpieczenia danych osobowych. Przechowywano je na dyskach komputerów niezabezpieczonych hasłem lub w pomieszczeniach dostępnych dla osób postronnych. Inne uchybienia wskazane przez NIK to niezgłaszanie danych osobowych do GIODO, brak całodobowej obserwacji obrazu i w konsekwencji brak natychmiastowej i adekwatnej reakcji Policji lub straży miejskiej. Ponadto połowa miast w ogóle nie uzgodniła z Policją zasad współpracy, które regulowałyby wykorzystywanie informacji z systemu do poprawy stanu bezpieczeństwa.

Dostrzegając potrzebę skonstruowania nowego aktu prawnego, kompleksowo regulującego problematykę monitoringu wizyjnego, wskazać należy główne obszary wymagające prawnego usankcjonowania:

1. Krąg podmiotów uprawnionych do stosowania monitoringu w przestrzeni publicznej.
2. Obowiązki administratorów systemów monitoringu w zakresie:
 - bezpieczeństwa systemów,
 - bezpieczeństwa zarejestrowanych danych, okresów i sposobów retencji danych,
 - przetwarzania, udostępniania danych,
 - przechowywania i niszczenia danych.
3. Uprawnienia osób, których wizerunki zostały zarejestrowane.
4. Sposoby i formy oznaczania przestrzeni monitorowanej w celu informowania obywateli o monitorowanym obszarze.
5. Zakazy stosowania monitoringu w miejscach, w których mogłoby to naruszać godność ludzką.

Przepisy prawne regulujące problematykę monitoringu

Konstytucja RP stanowi gwarant respektowania praw i wolności obywatelskich, w tym prawa do prywatności (art. 47 i art. 51) czy zasady poszanowania i ochrony godności człowieka (art. 30). Traktując monitoring wizyjny jako jeden z przejawów ingerencji w sferę konstytucyjnych praw i wolności, podkreślić należy, iż wszelkie tego rodzaju ograniczenia mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej albo wolności i praw innych osób. Ogra-

niczenia te nie mogą naruszać jednak istoty wolności i praw (art. 31 ust. 3). Co więcej, zważywszy na fakt, iż część z funkcjonujących systemów monitoringu wizyjnego prowadzona jest przez organy publiczne lub na ich rzecz, zobowiązanie do uregulowania niniejszej sfery wynika również z art. 7 Konstytucji RP, zgodnie z którym organy władzy działają na podstawie i w granicach prawa.

Obok Konstytucji RP zasadne jest wskazanie innych aktów prawnych regulujących tę problematykę, w szczególności są to:

1. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U.2011.287.1687 j.t.). Zgodnie z ustawą policjanci wykonując czynności, o których mowa w art. 14 tej ustawy, mają prawo: obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych, a w przypadku czynności operacyjno-rozpoznawczych i administracyjno-porządkowych podejmowanych na podstawie ustawy – także i dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom (art. 15 ust. 1 pkt 5a).
2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2005 r. w sprawie sposobu postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów (Dz.U.2005.141.1186). Stanowi ono, iż policjant podczas czynności służbowych wykonuje uprawnienie do obserwowania i rejestrowania obrazu lub dźwięku zdarzeń, planowo lub doraźnie oraz w sposób:
 - bezpośredni – w przypadku obecności policjantów w miejscu prowadzenia obserwacji i rejestracji obrazu lub dźwięku zdarzeń,
 - zdalny – przy użyciu urządzeń teleinformatycznych przekazujących obraz lub dźwięk zdarzeń na odległość,
 - jawny lub przy użyciu metod uniemożliwiających osobom nieupoważnionym ustalenie faktu prowadzenia obserwacji i rejestracji (§ 19 wyżej wskazanego rozporządzenia).

Policjant dokumentuje czynności służbowe, o których mowa w § 19 tego rozporządzenia, stosownie do okoliczności i wyników obserwacji oraz dyspozycji podmiotu decydującego o podjęciu obserwacji, w notatniku służbowym, notatce służbowej, notatce urzędowej, komunikacie, meldunku lub na odpowiednim nośniku technicznym, określając miejsce i czas ich rozpoczęcia i zakończenia oraz rodzaj użytych środków technicznych (§ 20 wyżej wskazanego rozporządzenia).

3. Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz.U.2011.116.675 j.t.). W art. 11 ustawy wskazano uprawnienia Straży Granicznej, w tym w pkt 7 możliwość obserwowania i rejestrowania, przy użyciu środków technicznych służących do rejestracji obrazu i dźwięku, zdarzeń na drogach oraz w innych miejscach publicznych i w pkt 7a uprawnienie obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu w pomieszczeniach strzeżonych ośrodków, aresztów dla cudzoziemców lub w pomieszczeniach przeznaczonych dla osób zatrzymanych oraz w innych wykorzystywanych przez Straż Graniczną obiektach i obszarach – w celu zapewnienia bezpieczeństwa przebywającym w nich osobom.
4. Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz.U.2012.621 j.t.). Według ustawy funkcjonariusze CBA wykonując czynności służące realizacji zadań, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1 tej ustawy, posiadają m.in. uprawnienie obserwowania i rejestrowania, przy użyciu środków technicznych, obrazu zdarzeń w miejscach publicznych oraz dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom w trakcie wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych podejmowanych na podstawie ustawy (art. 14 ust. 1 pkt 6).
5. Ustawa z dnia 24 maja 2012 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U.2015.1929 j.t.). Funkcjonariusze ABW wykonując czynności służące realizacji zadań, o których mowa w art. 5 ust. 1 tej ustawy, mają prawo m.in. obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych oraz dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom w trakcie wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych podejmowanych na podstawie ustawy (art. 23 ust. 1 pkt 6).
6. Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego (SKW) i Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz.U.2014.253 j.t.). Zgodnie z regulacją wskazaną w art. 29 ust. 1 tej ustawy funkcjonariusze SKW wykonując czynności służące realizacji zadań, o których mowa w art. 5, mają prawo obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych oraz dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom w trakcie wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych podejmowanych na podstawie ustawy.
7. Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz.U.2016.96 j.t.). W myśl art. 32 ust. 5 przywo-

łanej tu ustawy przy wykonywaniu czynności, o których mowa w ust. 1 i 2 tego przepisu, mogą być stosowane środki techniczne umożliwiające użyskiwanie i utrwalanie treści informacji, w tym obrazu lub dźwięku. Zasadne jest więc przytoczenie treści ust. 1 i 2 art. 32 ustawy. Zgodnie z art. 32 ust. 1 w sprawach o przestępstwa, o których mowa w art. 31 ust. 1, w granicach zadań określonych w art. 4 ust. 1 oraz w stosunku do osób wskazanych w art. 3 ust. 2 pkt 1, pkt 3 lit. b i pkt 5, czynności operacyjno-rozpoznawcze zmierzające do sprawdzenia uzyskanych wcześniej wiarygodnych informacji o przestępstwie oraz ustalenia sprawców i uzyskania dowodów przestępstwa mogą polegać na dokonaniu w sposób niejawni nabycia, zbycia lub przejęcia przedmiotów pochodzących z przestępstwa, ulegających przepadkowi albo których wytwarzanie, posiadanie, przewożenie lub którymi obrót są zabronione, a także przyjęciu lub wręczeniu korzyści majątkowej. Natomiast art. 32 ust. 2 stanowi, iż czynności operacyjno-rozpoznawcze, o których mowa w ust. 1, mogą polegać także na złożeniu propozycji nabycia, zbycia lub przejęcia przedmiotów pochodzących z przestępstwa, ulegających przepadkowi albo których wytwarzanie, posiadanie, przewożenie lub którymi obrót są zabronione, a także przyjęcia lub wręczenia korzyści majątkowej.

8. Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej (Dz.U.2011.41.214 j.t.). Pracownicy wywiadu skarbowego, zgodnie z art. 36aa ust. 1 tej ustawy, mają prawo w ramach czynności operacyjno-rozpoznawczych do obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych oraz dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom – wyłącznie w toku czynności podejmowanych w celu ustalenia sprawców oraz uzyskania i utrwalenia dowodów przestępstw skarbowych lub przestępstw, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 14b, oraz naruszeń przepisów, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 12 tej ustawy.
9. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (Dz.U.2013.1383 j.t.). Stanowi ona, iż w związku z realizowanymi zadaniami określonymi w art. 10 i art. 11 ust. 1 straży przysługuje prawo do obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych, w przypadku gdy czynności te są niezbędne do wykonywania zadań oraz w celu:
 - 1) utrwalania dowodów popełnienia przestępstwa lub wykroczenia,

- 2) przeciwdziałania przypadkom naruszania spokoju i porządku w miejscach publicznych,
 - 3) ochrony obiektów komunalnych i urządzeń użyteczności publicznej (art. 11 ust. 2 tej ustawy).
10. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 grudnia 2009 r. w sprawie sposobu obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych przez straż gminną (miejską) (Dz.U.2009.220.1720). W myśl rozporządzenia straż gminna (miejska) realizuje prawo do obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych, w sposób:
- 1) zdalny – przy użyciu urządzeń umożliwiających przekazywanie obrazu zdarzeń na odległość;
 - 2) bezpośredni – w przypadku prowadzenia przez strażnika gminnego (miejskiego) obserwacji i rejestracji obrazu w miejscu zdarzenia (§ 1). Straż dokumentuje następujące informacje z przebiegu czynności obserwowania i rejestrowania obrazu zdarzeń w miejscach publicznych:
 - a) datę, godzinę rozpoczęcia i zakończenia czynności,
 - b) imię i nazwisko oraz stanowisko osoby dokumentującej,
 - c) opis zdarzenia naruszającego porządek publiczny, ze wskazaniem miejsca i wyniku obserwacji (§ 2).
- Zarejestrowany obraz zdarzeń, niezawierający dowodów pozwalających na wszczęcie postępowania karnego albo postępowania w sprawach o wykroczenia lub dowodów mających znaczenie dla tych postępowań, przechowuje się przez okres nie krótszy niż 20 dni od daty dokonania nagrania i nie dłuższy niż 60 dni, a następnie podlega on zniszczeniu (§ 3 ust. 1).
11. Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz.U.2014.1099 j.t.). W myśl ustawy ochrona osób i mienia realizowana jest w formie:
- 1) bezpośredniej ochrony fizycznej:
 - a) stałej lub doraźnej,
 - b) polegającej na stałym dozorze sygnałów przesyłanych, gromadzonych i przetwarzanych w elektronicznych urządzeniach i systemach alarmowych,
 - c) polegającej na konwojowaniu wartości pieniężnych oraz innych przedmiotów wartościowych lub niebezpiecznych;

- 2) zabezpieczenia technicznego, polegającego na montażu:
 - a) elektronicznych urządzeń i systemów alarmowych, sygnalizujących zagrożenie chronionych osób i mienia, oraz eksploatacji, konserwacji i naprawach w miejscach ich zainstalowania,
 - b) urządzeń i środków mechanicznego zabezpieczenia oraz ich eksploatacji, konserwacji, naprawach i awaryjnym otwieraniu w miejscach zainstalowania (art. 3).
12. Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (Dz.U.1984.5.24). Istotne gwarancje ochrony wizerunku wynikają z art. 13 ust. 2. Przepis stanowi, iż nie wolno publikować w prasie danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe, jak również danych osobowych i wizerunku świadków, pokrzywdzonych i poszkodowanych, chyba że osoby te wyrażą na to zgodę. Wyjątek od powyższej zasady zawarty jest w art. 13 ust. 3. Otóż właściwy prokurator lub sąd może zezwolić, ze względu na ważny interes społeczny, na ujawnienie danych osobowych i wizerunku osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe.
13. Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U.2013.611 j.t.). Zgodnie z ustawą organizator jest uprawniony do utrwalania przebiegu imprezy masowej, a w szczególności zachowania osób w niej uczestniczących, za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk (art. 11 ust. 1). Materiały zgromadzone podczas utrwalania przebiegu imprezy masowej, mogące stanowić dowody pozwalające na wszczęcie postępowania karnego albo postępowania w sprawach o wykroczenia lub dowody mogące mieć znaczenie dla toczących się takich postępowań, organizator niezwłocznie przekazuje prokuratorowi rejonowemu właściwemu ze względu na miejsce przeprowadzonej imprezy masowej lub właściwemu terytorialnie komendantowi powiatowemu (miejskiemu, rejonowemu) Policji, w razie potrzeby z wnioskiem o wszczęcie postępowania karnego lub z wnioskiem o ukaranie, chyba że sam zawiadomi o przestępstwie albo wystąpi z wnioskiem o ukaranie w sprawach o wykroczenia (art. 11 ust. 2). Zgromadzone podczas utrwalania przebiegu imprezy masowej materiały, niezawierające dowodów pozwalających na wszczęcie postępowania karnego albo postępowania w sprawach o wykroczenia lub dowodów mających

znaczenie dla toczących się takich postępowań, organizator przechowuje po zakończeniu imprezy masowej przez okres co najmniej 60 dni, a następnie komisyjnie je niszczy (art. 11 ust. 3).

14. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie sposobu utrwalania przebiegu imprezy masowej (Dz.U.2011.16.73). Rozporządzenie określa sposób utrwalania przebiegu imprezy masowej, a w szczególności miejsca na stadionach, w obiektach lub na terenach, w których utrwalanie przebiegu imprezy masowej za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk jest obowiązkowe, minimalne wymagania techniczne dla urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk oraz sposób przechowywania materiałów zgromadzonych podczas utrwalania przebiegu imprezy masowej.
15. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U.2006.90.631 j.t.). Reguluje ograniczenia w rozpowszechnianiu wizerunku. W myśl art. 81 ust. 1 rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej. W braku wyraźnego zastrzeżenia zezwolenie nie jest wymagane, jeżeli osoba ta otrzymała umówioną zapłatę za pozowanie. Natomiast zezwolenia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku osoby:
 - 1) powszechnie znanej, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych,
 - 2) stanowiącej jedynie szczegół całości, takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza (art. 81 ust. 2).
16. Ustawa z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz.U.2009.201.1540). Stanowi, iż podmiot prowadzący działalność w zakresie gier urządzanych w kasynie gry jest zobowiązany do zainstalowania w kasynie gry audiowizyjnego systemu kontroli gier służącego kontroli przebiegu i prowadzenia gier, w tym umożliwiającego rozstrzygnięcie wątpliwości związanych z urządzanymi grami oraz weryfikację prawidłowości określania ich rezultatów, rozliczania żetonów i pieniądza gotówkowego w kasie, wydawania zaświadczeń o uzyskanej wygranej i prowadzenia ewidencji wypłaconych (wydanych) wygranych, a także kontrolę i weryfikację osób wchodzących do kasyna gry, za pomocą zapisu sygnału audiowizyjnego (art. 15b ust. 1). Zapis sygnału audiowizyjnego jest udostępnia-

- ny wyłącznie funkcjonariuszom celnym i inspektorom kontroli skarbowej, uczestnikom gry zgłaszającym reklamacje – w zakresie dotyczącym tych uczestników, a także sądowi i prokuratorowi w związku z toczącym się postępowaniem. Udostępnienie danych jest nieodpłatne (art. 15b ust. 2). Zapis sygnału audiowizyjnego jest przechowywany przez okres 3 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym został dokonany (art. 15b ust. 3). Zapis sygnału audiowizyjnego powinien być trwały i czytelny. Sposób dokonania zapisu sygnału audiowizyjnego i jego przechowywania powinien chronić zapis przed zniszczeniem, modyfikacją i ukryciem (art. 15b ust. 4).
17. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 6 kwietnia 2012 r. w sprawie audiowizyjnego systemu kontroli gier w kasynie gry (Dz.U.2012.416). Rozporządzenie określa szczegółowe warunki instalacji i wykorzystania audiowizyjnego systemu kontroli gier w kasynie gry. System kontroli gier instaluje się na warunkach umożliwiających:
- 1) rejestrowanie obrazu obejmującego:
 - a) rejestrację gości,
 - b) osoby wchodzące do kasyna gry,
 - c) wszystkie automaty do gier;
 - 2) równoczesne rejestrowanie obrazu i dźwięku obejmującego:
 - a) oddzielnie każdy ze stołów do gry, w tym:
 - każdego prowadzącego grę na stole do gry,
 - każdego uczestnika gry na stole do gry,
 - obliczanie rezultatów gry na stole do gry,
 - otwarcie i zamknięcie stołu do gry;
 - b) dokonywanie operacji żetonowo-gotówkowych w kasie.
- System kontroli gier powinien umożliwiać wykorzystanie zapisu sygnału audiowizyjnego do jego odtworzenia z zastosowaniem tzw. stop-klatki, a także wykonywania kopii i pobierania zapisu w formie elektronicznej oraz określania czasu, daty i miejsca zarejestrowanych zdarzeń i czynności.
18. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U.1997.89.555). Dopuszcza możliwość rejestracji czynności protokolowanych za pomocą urządzenia rejestrującego obraz lub dźwięk, o czym należy przed uruchomieniem urządzenia uprzedzić osoby uczestniczące w czynności (art. 147 § 1). Na etapie postępowania sądowego sąd może zezwolić przed-

stawicielom radia, telewizji, filmu i prasy na dokonywanie za pomocą aparatury utrwałenia obrazu i dźwięku z przebiegu rozprawy, gdy uzasadniony interes społeczny za tym przemawia. Dokonywanie tych czynności nie będzie utrudniać prowadzenia rozprawy, a ważny interes uczestnika postępowania temu się nie sprzeciwia (art. 357 § 1). Wskazana ustawa dopuszcza ponadto możliwość utrwalenia przez stronę przebiegu rozprawy. Przedmiotowe kwestie reguluje art. 358, stanowiąc, iż jeżeli nie przemawia przeciw temu względ na prawidłowość postępowania, sąd na wniosek strony wyraża zgodę na utrwalenie przez nią przebiegu rozprawy za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk.

19. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 września 2012 r. w sprawie rodzaju urządzeń i środków technicznych służących do utrwalania obrazu lub dźwięku do celów procesowych oraz sposobu przechowywania, odtwarzania i kopiowania zapisów (Dz.U.2012.1090).
20. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz.U.2012.638). Stosowanie rejestracji obrazu w miejscach detencji reguluje § 14 rozporządzenia. A zatem pomieszczenie może być wyposażone w urządzenia monitorujące, w tym służące również do obserwowania i rejestrowania obrazu, działające w systemie całodobowym.

Do przekazywania, odtwarzania i utrwalania obrazu w pomieszczeniu może służyć system telewizji przemysłowej. System ten składa się z:

- 1) zestawu kamerowego CCTV z odpowiednim obiektywem i wyposażeniem pomocniczym,
- 2) urządzenia sterującego i transmisyjnego, multipleksera oraz dzielnika obrazu,
- 3) monitora i urządzenia przetwarzającego sygnały wizyjne na obraz wyświetlany na ekranie,
- 4) urządzenia rejestrującego obraz wraz ze znacznikiem czasu umożliwiającym dokładne określenie godziny i daty utrwalonego obrazu zgodnie z czasem lokalnym.

Zestaw kamerowy CCTV może być zainstalowany w:

- 1) pokoju dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia,
- 2) pokoju do przygotowywania lub podgrzewania posiłków oraz zmywania naczyń,
- 3) magazynie do przechowywania rzeczy przekazanych do depozytu oraz bielizny pościelowej,
- 4) pokoju sanitarnym służącym do utrzymania higieny osobistej,
- 5) korytarzu,
- 6) szatni dla obsługi pomieszczenia,
- 7) pokoju do przeprowadzania i dokumentowania czynności służbowych z udziałem osoby umieszczonej w pomieszczeniu,
- 8) pokoju dyżurnego zmiany lub pokoju dla obsługi pomieszczenia.

Do przekazywania obrazu z części pokoju sanitarnego służącego do utrzymania higieny osobistej, w szczególności z natrysków i toalet, należy stosować zestaw kamerowy CCTV wyposażony w funkcję uniemożliwiającą ukazywanie intymnych części ciała osoby umieszczonej w pomieszczeniu oraz wykonywanie przez nią intymnych czynności fizjologicznych.

Do utrwalania obrazu w systemie telewizji przemysłowej można wykorzystać urządzenia elektroniczne typu analogowego lub cyfrowego, w szczególności magnetowid, zestaw kamerowy CCTV oraz rejestrator cyfrowy (§ 15).

21. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U.1997.90.557). Kwestie związane z rejestracją obrazu i dźwięku w odniesieniu do zakładów karnych i aresztów śledczych (w zakresie kontroli zachowania osób pozbawionych wolności) uregulowane zostały w art. 73a i art. 88c. Zakłady karne mogą być monitorowane przez wewnętrzny system urządzeń rejestrujących obraz lub dźwięk, w tym przez system telewizji przemysłowej (art. 73a § 1). Monitorowanie zapewniające możliwość obserwowania zachowania skazanego można stosować w szczególności w celach mieszkalnych wraz z częścią przeznaczoną do celów higienicznosanitarnych, w łaźniach, w pomieszczeniach wyznaczonych do widzeń, w miejscach zatrudnienia osadzonych, w ciągach komunikacyjnych, na placach spacerowych, a także do obserwacji terenu zakładu karnego na zewnątrz budynków, w tym linii ogrodzenia zewnętrznego. Monitorowany obraz lub

dźwięk może być utrwalany za pomocą odpowiednich urządzeń. Co istotne, monitorowanie i utrwalanie dźwięku nie może obejmować informacji objętych tajemnicą spowiedzi lub tajemnicą prawnie chronioną. Obraz z kamer systemu telewizji przemysłowej, zainstalowanych w części celi mieszkalnej przeznaczonej do celów higienicznosanitarnych oraz w łaźniach, jest przekazywany do monitorów lub urządzeń, w sposób uniemożliwiający ukazywanie intymnych części ciała skazanego oraz wykonywanych przez niego intymnych czynności fizjologicznych.

Utrwalony obraz lub dźwięk, który nie zawiera informacji wskazujących na popełnienie przestępstwa lub nie jest istotny dla bezpieczeństwa zakładu karnego albo bezpieczeństwa skazanego, podlega niezwłocznemu zniszczeniu.

W sytuacji gdy utrwalony obraz lub dźwięk jest istotny dla bezpieczeństwa zakładu karnego lub bezpieczeństwa skazanego, dyrektor zakładu karnego podejmuje decyzję o czasie jego przechowywania i sposobie wykorzystania.

O stosowaniu monitorowania w określonych miejscach i pomieszczeniach decyduje dyrektor zakładu karnego, mając na celu zapewnienie porządku i bezpieczeństwa w zakładzie karnym. Ponadto, jak stanowi art. 88c, stałemu monitorowaniu podlega zachowanie skazanego, o którym mowa w art. 88 § 3 i art. 88a § 2 (szczególne kategorie skazanych stwarzających zagrożenie społeczne), w celach mieszkalnych wraz z częścią przeznaczoną do celów higienicznosanitarnych oraz w miejscach i pomieszczeniach, o których mowa w art. 88b pkt 1 (przykładowo miejscach przeznaczonych do przeprowadzania spacerów, dokonywania widzeń czy spotkań religijnych). Monitorowany obraz lub dźwięk podlega utrwalaniu.

Skazanego stwarzającego poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu osadza się w zakładzie karnym typu zamkniętego w warunkach zapewniających wzmożoną ochronę społeczeństwa i bezpieczeństwo zakładu (art. 88 § 3).

Te same warunki w zakresie monitoringu stosuje się do skazanego, którego właściwości, warunki osobiste, motywacje, sposób zachowania się przy popełnieniu przestępstwa, rodzaj i rozmiar ujemnych następstw przestępstwa, sposób zachowania się w trakcie pobytu w zakładzie karnym lub sto-

pień demoralizacji stwarzają poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu i który:

- 1) popełnił przestępstwo, w szczególności:
 - a) zamachu na:
 - niepodległość lub integralność Rzeczypospolitej Polskiej,
 - konstytucyjny ustrój państwa lub konstytucyjne organy Rzeczypospolitej Polskiej,
 - życie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
 - jednostkę Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
 - b) ze szczególnym okrucieństwem;
 - c) wzięcia lub przetrzymania zakładnika albo w związku z wzięciem zakładnika;
 - d) uprowadzenia statku wodnego lub powietrznego;
 - e) z użyciem broni palnej, materiałów wybuchowych albo łatwo palnych;
 - 2) podczas uprzedniego lub obecnego pozbawienia wolności stwarzał zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu karnego lub aresztu śledczego w ten sposób, że:
 - a) był organizatorem lub aktywnym uczestnikiem zbiorowego wystąpienia w zakładzie karnym lub areszcie śledczym,
 - b) dopuścił się czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego lub inną osobę zatrudnioną w zakładzie karnym bądź areszcie śledczym,
 - c) był sprawcą zgwałcenia, ciężkiego uszczerbku na zdrowiu albo znęcał się nad skazanym, ukaranym lub tymczasowo aresztowanym,
 - d) uwolnił się lub usiłował uwolnić się z zakładu karnego typu zamkniętego lub aresztu śledczego albo podczas konwojowania poza terenem takiego zakładu lub aresztu (art. 88a § 2).
22. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 16 października 2009 r. w sprawie rodzaju urządzeń i środków technicznych służących do przekazywania, odtwarzania i utrwalania obrazu lub dźwięku z monitoringu w zakładach karnych (Dz.U.2009.175.1360). Rozporządzenie określa:
- 1) rodzaje urządzeń i środków technicznych służących do przekazywania, odtwarzania i utrwalania obrazu lub dźwięku z monitoringu, stosowanych na terenie zakładów karnych i aresztów śledczych, zwanych dalej „zakładami”,

- 2) sposób przechowywania, odtwarzania i niszczenia utrwalonego obrazu lub dźwięku,
 - 3) sposób udostępniania utrwalonego obrazu lub dźwięku uprawnionym podmiotom.
23. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (u.o.d.o.) (Dz.U.2014.1182 j.t.). Wizerunek osoby na mocy art. 6 ust. 2 tej ustawy można zaliczyć do katalogu danych osobowych. Osobą możliwą do zidentyfikowania jest osoba, której tożsamość można określić bezpośrednio lub pośrednio, w szczególności przez powołanie się na numer identyfikacyjny albo jeden lub kilka specyficznych czynników określających jej cechy fizyczne, fizjologiczne, umysłowe, ekonomiczne, kulturowe lub społeczne. W świetle aktualnie obowiązującej redakcji art. 6 u.o.d.o. nie budzi już wątpliwości, że pojęcie danych osobowych na gruncie prawa polskiego obejmuje wszelkie informacje dotyczące osoby fizycznej, jeśli możliwe jest zidentyfikowanie tej osoby. Numerami identyfikacyjnymi, o których mowa w przepisie, są: numer PESEL, numer identyfikacji podatkowej (NIP), a także numer dokumentu tożsamości (dowodu osobistego oraz paszportu). Czynnikami określającymi cechy osoby mogą być m.in.: wygląd zewnętrzny, wzór siatkówki oka (cechy fizyczne), struktura kodu genetycznego, grupa krwi (cechy fizjologiczne), status majątkowy (cechy ekonomiczne), pochodzenie, poglądy polityczne, przekonania religijne lub filozoficzne oraz przynależność wyznaniowa, partyjna lub związkowa (cechy te można zaliczyć do cech umysłowych, kulturowych lub społecznych, w zależności od sposobu interpretacji tych pojęć). Wskazane powyżej czynniki nie wyczerpują otwartego katalogu rodzajów informacji, które mogą być przypisane konkretnej osobie fizycznej.
24. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U.2004.256.2572 j.t.). Uprawnienie do instalowania kamer w szkołach wywodzi się z art. 90u ustawy. Nie jest to jednak precyzyjna regulacja. W art. 90u § 4 pkt 5 mowa jest m.in. o „zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach i placówkach lub podnoszeniu poziomu dyscypliny w szkołach lub placówkach”. Aktem wykonawczym jest tutaj rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lipca 2009 r. w sprawie form i zakresu finansowego wspierania organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych warunków na-

- uki, wychowania i opieki w klasach I–III szkół podstawowych i ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia (Dz.U.2009.110.915).
25. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentacji przetwarzania danych osobowych oraz warunków technicznych i organizacyjnych, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania danych osobowych (Dz.U.2004.100.1024), określa:
- 1) sposób prowadzenia i zakres dokumentacji opisującej sposób przetwarzania danych osobowych oraz środki techniczne i organizacyjne zapewniające ochronę przetwarzanych danych osobowych odpowiednią do zagrożeń oraz kategorii danych objętych ochroną,
 - 2) podstawowe warunki techniczne i organizacyjne, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania danych osobowych,
 - 3) wymagania w zakresie odnotowywania udostępniania danych osobowych i bezpieczeństwa przetwarzania danych osobowych.
26. Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (Dz.U.2014.600.j.t.). W art. 54 ust. 1 dopuszcza rejestrowanie za pomocą urządzenia technicznego służącego do zapisu obrazu i dźwięku, przebiegu praktycznej części egzaminu państwowego w zakresie uprawnień prawa jazdy kategorii B. Ponadto dopuszcza rejestrowanie przebiegu praktycznej części egzaminu państwowego w zakresie innych uprawnień prawa jazdy niż kategorii B przy zastosowaniu urządzenia, o którym była mowa wyżej. Zapis obrazu i dźwięku przechowuje się przez okres 21 dni od dnia przeprowadzenia egzaminu. Natomiast w przypadku gdy osoba składająca egzamin złożyła skargę na jego przebieg lub warunki, w jakich był przeprowadzany, zapis jest przechowywany do czasu zakończenia postępowania wyjaśniającego. Zarejestrowany przebieg części praktycznej egzaminu, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 13 lipca 2012 r. w sprawie egzaminowania osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami, szkolenia, egzaminowania i uzyskiwania uprawnień przez egzaminatorów oraz wzorów dokumentów stosowanych w tych sprawach, może przeglądać wyłącznie: dyrektor lub osoba przez niego upoważniona; upoważniona przez marszałka województwa osoba, osoba egzaminowana

lub jej pełnomocnik oraz egzaminator, który przeprowadził ten egzamin – w przypadku złożenia skargi na sposób przeprowadzenia egzaminu, oraz egzaminator, który przeprowadził ten egzamin – w przypadku wszczęcia postępowania wyjaśniającego dotyczącego oceny przeprowadzonej części praktycznej egzaminu państwowego lub sposobu jego przeprowadzenia.

27. Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U.2012.1137 j.t.). Czuwanie nad bezpieczeństwem i porządkiem ruchu na drogach, kierowanie ruchem i jego kontrolowanie należą do zadań Policji (art. 129 ust. 1). Policjant w związku z wykonywaniem tych czynności jest uprawniony do używania przyrządów kontrolno-pomiarowych, a w szczególności do badania pojazdu, określania jego masy, nacisku osi lub prędkości, stwierdzania naruszenia wymagań ochrony środowiska oraz do stwierdzania stanu trzeźwości kierującego (art. 129 ust. 2 pkt 9).

Jak podkreślono w założeniach do projektu ustawy o monitoringu wizyjnym, wyżej wskazane przepisy, jak też pozostałe regulacje stanowiące formalne podstawy do rejestracji obrazu będą stanowić *lex specialis* względem *lex generalis* ustanowionych w projektowanej ustawie. „Związane jest to z faktem, iż odwołują się one do szerszej grupy uprawnień przypisanych poszczególnym podmiotom, a stanowiących instrumenty służące realizacji zadań ustawowych powyższych organów lub odnoszą się do szczególnego rodzaju przestrzeni, sytuacji lub celu prowadzenia rejestracji obrazu, które odbiegają ze względu na swoją specyfikę od ogólnych warunków przewidzianych w projektowanej regulacji”⁶.

Zatem przedmiotowa regulacja nie obejmuje zagadnień związanych z rejestracją obrazu uregulowaną w przepisach odrębnych. Ponadto ustawa nie ingeruje w ustawy pragmatyczne regulujące uprawnienia określonych służb. Jej zakresem obowiązywania nie zostały także objęte osoby fizyczne, które prowadzą monitoring wizyjny wyłącznie w celach prywatnych, a jego zasięg nie obejmuje otwartej przestrzeni publicznej lub zamkniętej przestrzeni przeznaczonej do użytku publicznego bądź monitorowana przez nie przestrzeń prywatna nie ma otwartego charakteru.

⁶ Założenia do projektu ustawy o monitoringu wizyjnym z 7 lipca 2014 r., <http://legislacja.rcl.gov.pl/lista/1/projekt/200701>, dostęp: 20.10.2014.

Założenia do projektu ustawy wskazują także, iż zapisów dotyczących monitoringu wizyjnego w otwartej przestrzeni publicznej nie stosuje się w odniesieniu do systemów monitoringu instalowanych do celów zarządzania ruchem, ze względu na specyfikę systemów monitoringu wizyjnego działających w pasie ruchu drogowego oraz cel tego rodzaju monitoringu wizyjnego, którym nie jest monitoring danej osoby czy grupy osób, lecz określonego miejsca w związku z potrzebą wczesnego wykrycia niepożądanych zdarzeń na drogach, skrzyżowaniach, węzłach drogowych oraz w innych konstrukcjach inżynierskich.

Spod zakresu przepisów dotyczących monitoringu wizyjnego w otwartej przestrzeni publicznej wyłączono również prowadzenie obserwacji lub rejestracji obrazu w związku z ochroną granicy państwowej przez podmioty realizujące zadania ustawowe w tym zakresie.

Niestety w efekcie takiej wybiórczej selekcji mogą pojawić się problemy natury prawnej związane choćby ze wskazaniem podstawy prawnej stosowania systemu CCTV.

Zatem konstruując konkretne rozwiązania w zakresie funkcjonowania systemów CCTV, przede wszystkim należy dokonać wnikliwej analizy przepisów już obowiązujących w tym obszarze, by wypracować rozwiązania zgodne z obowiązującym stanem prawnym.

Zakres projektowanej regulacji

Projekt założeń do ustawy o monitoringu wizyjnym porusza szereg zagadnień. Z uwagi na fakt, iż w ustawie pojawiają się określenia wymagające jednoznacznej interpretacji na gruncie tej ustawy, zasadnie wprowadzono definicje takich pojęć, jak: monitoring wizyjny, system monitoringu wizyjnego, kamera, podmiot publiczny, otwarta i zamknięta przestrzeń publiczna, przestrzeń prywatna, automatyczna identyfikacja obrazu.

Według założeń do projektu przez system monitoringu wizyjnego rozumie się instalację składającą się ze sprzętowych i programowych elementów, służącą do odbioru obrazu, jego rejestracji, odtwarzania lub automatycznej identyfikacji osób objętych monitoringiem wizyjnym w celu osiągnięcia określonej funkcjonalności.

W myśl projektowanej ustawy administratorem systemu monitoringu wizyjnego jest organ, jednostka organizacyjna, podmiot lub osoba decydująca o celach i środkach funkcjonowania systemów monitoringu wizyjnego.

W założeniach do projektu ustawy zostały wskazane podmioty uprawnione do prowadzenia monitoringu wizyjnego. Są to organy państwowe, organy samorządu terytorialnego oraz państwowe i komunalne jednostki organizacyjne, podmioty niepubliczne realizujące zadania publiczne, osoby prywatne oraz jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi i osoby fizyczne. Zatem krąg podmiotów, według koncepcji autorów założeń do projektu, jest bardzo szeroki. Uzasadnieniem takiego zamysłu może być wyodrębnienie kategorii przestrzeni, która może być monitorowana. Wyróżniono otwartą przestrzeń publiczną rozumianą jako przestrzeń trwale dostępną dla nieograniczonego kręgu osób (np. ulice, place, parki), zamkniętą przestrzeń przeznaczoną do użytku publicznego, którą stanowi ograniczona obszarowo przestrzeń lub obiekt udostępnione do użytku na warunkach określonych przez właściciela lub zarządzającego bez względu na fakt, czy udostępniane są one dla ograniczonego czy nieograniczonego kręgu osób (np. sklepy, budynki użyteczności publicznej, zakłady pracy, szkoły, zamykane parki, przestrzeń wspólna w domach wielorodzinnych). Wskazano ponadto przestrzeń prywatną, rozumianą jako przestrzeń lub obiekt wykorzystywane przez właściciela lub użytkownika wyłącznie w celach prywatnych (np. właściciela lokalu gastronomicznego). Systemy zainstalowane w tego rodzaju miejscach służyć będą nie tyle prowadzeniu ogólnych działań prewencyjnych w wymiarze bezpieczeństwa i porządku publicznego, co ochronie osób i mienia znajdujących się na ściśle określonym obszarze na rzecz konkretnie określonych podmiotów, a nie w wymiarze ogólnym. Zasięg monitoringu wizyjnego w przestrzeni prywatnej będzie obejmował wyłącznie obszar będący prawnie w dyspozycji osób prywatnych. Jednak jeżeli taki monitoring będzie obejmował swym zasięgiem fragment otwartej przestrzeni publicznej, jej użytkownicy będą zobowiązani do zamieszczenia tablicy informacyjnej z piktogramem.

Monitoring wizyjny w otwartej przestrzeni publicznej, według założeń do projektu ustawy, może być prowadzony jedynie przez podmioty publiczne lub podmioty niepubliczne działające na ich rzecz. Służyć ma wyłącznie zapewnieniu bezpieczeństwa lub ochronie osób i mienia.

Monitoring wizyjny w zamkniętej przestrzeni przeznaczonej do użytku publicznego może być prowadzony także przez podmioty nierealizujące zadań publicznych w celu ochrony osób i mienia. Niezbędnym warunkiem będzie

natomiast posiadanie tytułu prawnego do zarządzania obszarem lub obiektem, który jest monitorowany.

Ponadto wprowadzony zostanie obowiązek zamieszczania przez administratora na powszechnie dostępnej stronie internetowej informacji na temat przybliżonego zasięgu administrowanego przez siebie systemu. Informacja ta będzie również powszechnie dostępna w siedzibie administratora. Wprowadzenie tego rozwiązania jest istotne z perspektywy realizacji obowiązku informacyjnego w odniesieniu do kamer o stosunkowo dalekim zasięgu, zlokalizowanych przykładowo na dachach wysokich budynków.

Odnosząc się do tego aspektu, można mieć wątpliwość, czy zakres przedmiotowy regulacji (monitorowanej przestrzeni) nie został określony zbyt ogólnie. W praktyce może to powodować problemy związane z objęciem monitorowaniem lub wyłączeniem z monitoringu przez danego administratora określonej przestrzeni, a także wielokrotne monitorowanie tego samego obszaru przez różnych administratorów, a w konsekwencji wskazanie podmiotu odpowiedzialnego za monitorowany obszar.

W założeniach do projektu ustawy proponuje się zobowiązać administratora systemu monitoringu wizyjnego do zapewnienia ochrony odbieranego, rejestrowanego, odtwarzanego lub przetwarzanego obrazu. Obowiązkiem administratora będzie także zabezpieczenie obrazu przed udostępnieniem osobom nieupoważnionym, zabranie kopii rejestrowanego obrazu przez osobę nieuprawnioną, zmianą, utratą lub zniszczeniem zarejestrowanego obrazu. Administrator będzie także prowadził ewidencję osób upoważnionych do dostępu do systemu monitoringu wizyjnego i rejestr udostępnień nagranych materiałów.

Uprawnienie do kontroli zgodności prowadzenia monitoringu wizyjnego z przepisami przysługiwać będzie Generalnemu Inspektorowi Ochrony Danych Osobowych.

Projektowane przepisy zabraniają prowadzenia monitoringu wizyjnego rejestrującego jednocześnie obraz i dźwięk oraz jego prowadzenia w miejscach, w których mogłoby dojść do naruszenia godności człowieka. Nie będzie można także stosować atrap kamer w otwartej przestrzeni publicznej, z uwagi choćby na fakt, iż stwarzają one pozorne poczucie bezpieczeństwa.

Ustawa wprowadzi również przepisy sankcjonujące, m.in. za nieoznaczenie usytuowania kamery, rejestrowanie obrazu wraz z dźwiękiem, prowadzenie mo-

monitoringu w miejscu, które może skutkować naruszeniem godności osoby nagrywanej, czy przechowywanie nagrań dłużej niż 90 dni. Na marginesie warto wspomnieć, iż termin ten wydaje się zbyt długi. Tym bardziej iż na gruncie aktualnie obowiązujących przepisów termin ten nie przekracza 60 dni. Przykładowo potwierdza to § 3 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 grudnia 2009 r. w sprawie sposobu obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych przez straż gminną (miejską) (Dz.U.2009.220.1720) czy art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U.2013.611 j.t.).

Materią poddaną regulacji będą ponadto uprawnienia organów ścigania. Ustawa określi zasady, na podstawie których określone służby, tj. Policja, Straż Graniczna, BOR, ABW, CBA, Żandarmeria Wojskowa, SKW, oraz straże miejskie/gminne będą mogły realizować uprawnienie do wglądu do odbieranego lub zarejestrowanego obrazu z monitoringu wizyjnego, uzyskiwania jego kopii lub czasowego korzystania z systemów administrowanych przez inne podmioty. Temu zagadnieniu należy przyrzeć się wnikliwiej z uwagi na uprawnienia służb działających w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego lub ochrony osób i mienia.

W celu zapobiegania przestępstwom i wykroczeniom lub ich wykrywania administrator systemu monitoringu wizyjnego będzie zobowiązany do bezzwłocznego udostępniania „zgromadzonych danych” funkcjonariuszom lub żołnierzom wyżej wskazanych podmiotów uprawnionych. Udostępnianie polegać będzie na wglądzie do odbieranego lub zarejestrowanego obrazu z monitoringu wizyjnego, sporządzeniu i przekazaniu lub umożliwieniu sporządzenia kopii zarejestrowanego obrazu dla podmiotów uprawnionych. Podmioty uprawnione będą mogły dokonywać wglądu do odbieranego lub zarejestrowanego obrazu z monitoringu wizyjnego albo uzyskiwać kopie zarejestrowanego obrazu wyłącznie w takim zakresie, jaki jest niezbędny dla realizowanych przez nie zadań. Uprawnienie to będzie odnosiło się wyłącznie do monitoringu wizyjnego prowadzonego w otwartej przestrzeni publicznej lub zamkniętej przestrzeni przeznaczonej do użytku publicznego oraz prowadzonego za pośrednictwem systemów monitoringu wizyjnego działającego w tych przestrzeniach.

Nagrania z monitoringu będą udostępniane uprawnionym służbom na ustne żądanie funkcjonariusza lub żołnierza. Administrator systemu monitoringu

wizyjnego będzie zobowiązany do umożliwienia sporządzenia (lub samodzielnego sporządzenia) kopii z nagrań. Sporządzenie kopii przez operatora systemu będzie następowało w przypadku, w którym upoważniony do jej uzyskania funkcjonariusz/żołnierz wskaże, iż samodzielne sporządzenie przez niego kopii może wiązać się z utrudnieniem realizacji uprawnienia.

W celu kontroli administrator będzie zobowiązany odnotować w stosownej dokumentacji (w rejestrze udostępnień) fakt udostępnienia takich danych. Ponadto odpowiednie służby realizując swoje uprawnienie w tym zakresie, zobowiązane będą wskazać uzasadnienie faktyczne i prawne żądania.

Zasadne byłoby ponadto określenie w projektowanej ustawie dokładnych procedur uzyskiwania danych z monitoringu, zakresu ich wykorzystania, przechowywania, archiwizowania czy niszczenia.

Przyjęte w założeniach do projektu ustawy rozwiązania, cedujące podejmowanie decyzji o budowie czy rozbudowie monitoringu przez rady gminy czy rady miasta w formie uchwały, należy ocenić pozytywnie, podobnie jak wymóg przeprowadzenia analizy potrzeb i celowości budowy systemu monitoringu wizyjnego czy przeprowadzenia konsultacji społecznych i podania ich wyników do publicznej wiadomości.

Obowiązkiem administratora będzie także prowadzenie statystyki zdarzeń dotyczących naruszeń bezpieczeństwa i porządku publicznego ujawnianych za pośrednictwem systemów monitoringu wizyjnego, z uwzględnieniem ich rodzajów. Służyć to będzie dokonywaniu cyklicznej oceny funkcjonowania miejskiego systemu monitoringu wizyjnego.

Podsumowanie

Ujęcie całościowe materii dotyczącej monitoringu wizyjnego w ramy prawne stanowi niewątpliwie trudne wyzwanie. Jednak należy podjąć ten trud dla zapewnienia gwarancji przestrzegania praw i wolności konstytucyjnych jednostki. Monitorowanie przestrzeni, czy to publicznej, czy prywatnej, w sposób chaotyczny, niuregulowany prawnie może w istocie naruszać gwarancje konstytucyjne obywateli.

Dostrzegając potrzebę normatywnego uregulowania omawianych tu aspektów, można mieć też wątpliwości natury prawnej, w szczególności dotyczące wzajemnej relacji obowiązujących już ustaw i ustawy projektowanej. Możemy

mieć ponadto do czynienia ze swoistym pleonazmem legislacyjnym, w sytuacji gdy obserwacja lub rejestracja będzie mogła być również prowadzona na gruncie przepisów odrębnych.

Wątpliwości natury prawnej budzą ponadto zapisy w założeniach projektu ustawy w przedmiocie prowadzenia monitoringu wizyjnego „w celu optymalizacji lub weryfikacji sposobów wykonywania powierzonych obowiązków wynikających ze stosunku pracy lub umów cywilnoprawnych wykonywanych w zakładach pracy lub innych, wskazanych w umowach, miejscach. W tym wypadku osoba, której stanowisko pracy lub inne – określone w umowie – miejsce wykonywania powierzonych obowiązków lub czynności objęte będzie monitoringiem wizyjnym w związku z realizacją ww. celu, a nie ochrony osób i mienia, będzie informowana o prowadzonym monitoringu przez jego administratora z chwilą zawierania umowy lub objęcia monitoringiem wizyjnym”. Taka ingerencja w prawa pracownika jest, w mojej ocenie, naruszeniem co najmniej zasady celowości i proporcjonalności, nie mówiąc już o naruszeniu zasad prawa pracy.

Jak wynika z założeń do projektu, uchwalenie ustawy zagwarantuje ochronę praw obywatelskich przy jednoczesnym zapewnieniu skutecznych zasad stosowania monitoringu wizyjnego na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego. Precyzyjne regulacje ustawowe pozwolą także na bardziej efektywne wykorzystanie monitoringu wizyjnego w pracy organów ścigania oraz aparatu wymiaru sprawiedliwości, zarówno w kontekście zapewnienia skutecznych narzędzi działań prewencyjnych, jak i możliwości dokonywania zatrzymań sprawców przestępstw i wykroczeń w trakcie popełniania czynów zabronionych czy na dalszym etapie ich ustalania i ścigania, jak również wykorzystywanie zarejestrowanego obrazu do celów dowodowych.

Bibliografia

Funkcjonowanie miejskiego monitoringu wizyjnego Najwyższej Izby Kontroli z 2014 roku, marzec 2014, www.nik.pl, dostęp: 13.10.2014.

Waszkiewicz P., *Wielki Brat rok 2010: systemy monitoringu wizyjnego – aspekty kryminalistyczne, kryminologiczne i prawne*, Warszawa 2011.

Założenia do projektu ustawy o monitoringu wizyjnym z 7 lipca 2014 r., <http://legislacja.rcl.gov.pl/lista/1/projekt/200701>, dostęp: 20.10.2014.